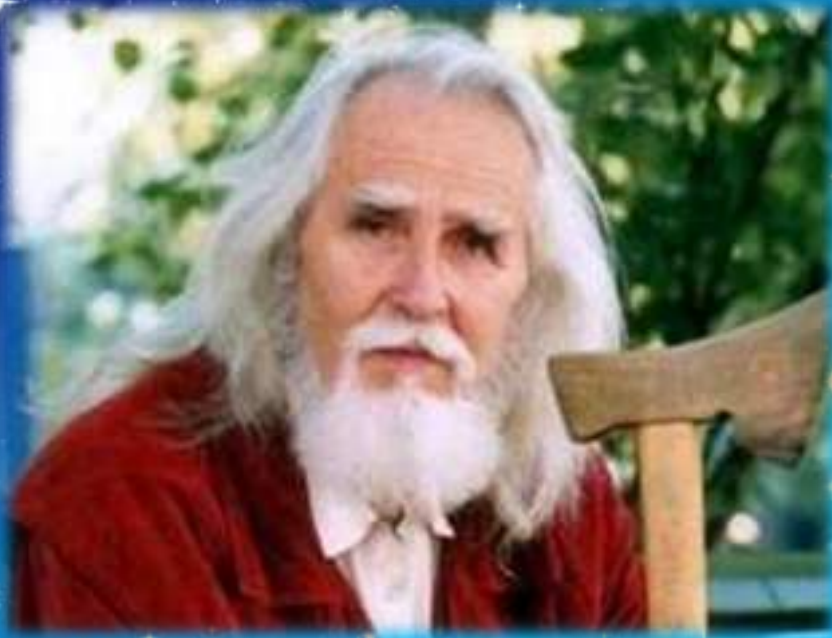

**Олесь Бердник «Хто зважиться –
вогняним наречеться».
Засоби характеротворення
головних героїв твору.**

**Олександр Павлович Бердник – український
письменник - фантаст, філософ,
правозахисник.**

(1927 – 2003)

**Псевдонім –
Григорій Волосожар**

*Не можуть бути народи
вільними, допоки душі
людські в полоні.
Олесь Бердник*

Біографічна довідка

Бердник Олесь (Олександр) Павлович народився 25 грудня 1927 року в селі Вавиловому Снігурівського району Херсонської (тепер – Миколаївської) області. Закінчив восьмирічку в селі Буртах Кагарлицького району Київської області, куди переїхав разом з батьками, а згодом – театральну студію при Київському драматичному театрі ім. І.Я.Франка. Тривалий час працював артистом у театрах України, художнім керівником у Будинках культури. Учасник бойових дій у Другій світовій війні.

Літературною діяльністю, яка принесла йому справжнє, заслужене визнання, почав займатися з 1956р. Майстер у жанрі фантастики та футурології, він створив понад два десятки популярних книжок

В 70-і роки був одним із співзасновників Гельсинської групи правозахисників. Потужним акордом суспільної діяльності напередодні проголошення Акту Державної незалежності України було створення ним масової громадської організації “Духовна Україна”.

Член Національної Спілки письменників України. Помер 18 березня 2003 року. Згідно з його заповітом, похований під розлогим кущем калини, яку посадив ще у 1970 році, коли придбав будинок у селі Гребені, що на Київщині.

Шлях до зірок

Змалку хлопчина захоплювався фантастикою, казками та легендами. Незабутнє враження на нього справив перший бачений ним в житті кінофільм “Подорож на Місяць”.

Коли став старший, зачитувався пригодницькими романами Жуля Верна й Олександра Беляєва. Тоді ж він і сам пробував писати. Це були по-дитячому наївні твори про подорожі до інших світів, про істот із інших планет.

“Я мріяв про політ до Зірок. Я вірив, що до далеких світів можна летіти безпосередньо, силою бажання, думки, духовного прагнення. Я і зараз вірю, ні, знаю! – що так прилітають до нас дивовижні гості з сусідніх Всесвітів”, – так писав Олесь.

У 1971 році виходить з друку найвідоміший роман Олеся Бердника – “Зоряний Корсар”, який адаптують 26 мовами світу. Загалом до 1972 року з-під пера письменника народилося близько 20 фантастичних романів і повістей.

Повість «Хто зважиться – вогняним наречеться»

**Жанр:
фантастична
повість.**

**Рік
написання:
1990.**

**Рід
літератури:
епос.**

Читайте й аналізуйте!

ПРОЧИТАЙТЕ

Фантастична повість — це великий за обсягом прозовий твір, у якому завдяки вигаданим, уявним елементам створюється світ, відмінний від реального.

Про що повість?

Горобина ніч. У селі Вогники відбувається загадкове явище: серед ясного неба з'являються яскраві зорі, що падають у лісі. Буря вириває дерева, а кулясті блискавиці літають над дахами.

Горобина
ніч — назва
темної ночі
зі зливою,
грозою та
блискавиця
-ми.
Її часом
вважають
розгулом
нечистої
сили.

Про що повість?

Горобина ніч. У селі Вогники відбувається загадкове явище: серед ясного неба з'являються яскраві зорі, що падають у лісі. Буря вириває дерева, а кулясті блискавиці літають над дахами.

Частина перша

Диво Чортової Долини. Горобина ніч

...Не знати звідки зірвалася буря. Понад селом прокотився смерч, стіна куряви піднялася з поля, чорна хмара закрила місяць. Страшна блискавиця розкраяла темінь, стьобнула вогняним батоном у просторі, ніби підганяючи ліниві стихії погоди. Свічкою спалахнула скирта соломи за лісом, гучно забамкав пожежний дзвін, скликаючи до негаданої праці пожежників.

...Коли за ліс упало дві зорі, хлопець кинувся до хати, захоплено гукаючи:

— Боліди! Боліди впали!

— Га? Що? — жакхнувся зі сну батько. — Чого ти г'валтуєш серед ночі?

— Я ж кажу, — ображено озвався син, — за нашим лісом впали два великі боліди!

— Які боліди?

— Небесні камені. Метеорити. Завтра побіжу шукати! Треба сказати Максиму Івановичу! Це ж знаєте яка подія!..

Та спати не довелося ні батькові, ні бабі Оришці. Гроза розбудила всіх. Баба нажахано поглядала у вікно, хрестилася, коли блискавиця десь поблизу заганяла громову стрілу в землю.

— Горобина ніч, — шепотіла вона, зітхаючи, — одведи й заступи, Господи!

— А яка це горобина ніч, бабо? — поцікавився Славко, висовуючи носа у вікно.

Про що повість?

Болід — великий
вогняно-яскравий
метеор, що
рухається в небі у
вигляді вогняної
кулі. Болід —
доволі рідкісне
явище.

Метеорит —
тверде тіло
космічного
походження,
що впало на
поверхню Землі
або іншого
космічного тіла
з космосу.

Про що повість?

Славко – майбутній дослідник. Головний герой – хлопчик Славко, який цікавиться астрономією. Він спостерігає незвичайне явище та вирішує знайти впалий метеорит. Стара легенда. Баба Оришка розповідає про таємничу істоту, яка колись жила в Чортовій Долині.

— А киш! — крикнула баба, замахуючись на онука. — Як стьобне, то й не кавкнеш! То не проста гроза. І дві зорі впали за селом непрості. Колись таке вже було...

— Що було?

— Як була я ще дівчам... Пам'ятаєш, минулого літа я хотіла вам оповісти, а ви сміялися... Скажу нині. Діло було ще за царського режиму. Ще й на гулі я не ходила. Якось уночі упала тяж зоря у Вовчу Долину...

— А де це Вовча Долина?

— Тепер вона Чортова називається. А тоді була Вовча... Так ото, кажу я, упала зоря вночі, і почалася гроза така, як нині... Одведи й заступи — бач, що діється!

— Далі, що далі, бабо?

— Ну, що? Закінчилася гроза. А у Вовчій Долині люди стали помічати: як тільки ніч, так щось і світиться...

— Що світиться?

— А хтозна-що. Над Каранню¹ таке марево, наче зірниця...

Про що повість?

Славко, Ліна і Онопрій вирушають на пошуки. Вони нічого не знаходять, але хлопчик не здається й іде сам у ліс.

Чортова Долина. Славко бачить у хащах світло і натрапляє на маленьку хатку. Господиня хатини виявляється загадковою жінкою, яка не схожа на зло, а навпаки – привітна й мудра. У хаті росте жива квітка, що вібрує, ніби відчуває присутність хлопчика.

Шкільний учитель астрономії Максим Іванович поділив школярів на пошукові групи. Шестикласник Славко разом із Ліною та Онопрієм вирушили до Чортової Долини. На півдорозі Ліна й Прі (Онопрій) вирішують повернутися додому, бо вже сутеніло. Але Славко продовжив пошуки. У Чортовій Долині він знайшов казкову хатку, у якій познайомився зі старою бабусею. Вона нагодувала хлопця чарівним способом: помахом руки до рота Славка залетіли суніці з медом. У бабусі був чарівний клубочок вогню, який вона називала своєю донею Нанті. Славко на її прохання розповів казку про царівну, що заснула. Розповіддю він полонив серце старої. *«Саме цієї казки ми ждали від тебе, хлопчику, — мовила баба. — Ти той, кого ми чекали».* Вона подякувала за казку й попросила хлопця заплющити очі. Раптом Славко опинився вдома.

Наступного дня хлопець побачив незвичайну квітку, яка вміла розмовляти. Ще через день біля річки він познайомився з дівчинкою років тринадцяти. Вона (назвала себе ім'ям Катя) мала яскраво-сині очі, товсту золоту косу, була одягнена в білу лляну сукню, вишиту бісером. Незнайомка попросила Славка взяти її в човен. Вони сіли в човен — і він раптом швидко поплив. Дівчинка сказала, що човен пливе, бо вона так хоче. Хлопець здогадувався, що Катя якось пов'язана з останніми дивними подіями. Славко запросив дівчинку до школи. Він дуже здивувався, коли Катя стала на воду й побігла по хвилях.

Настала осінь. Розпочалося навчання в школі. Катя прийшла до школи. Вона здивувала вчителів та учнів.

Про що повість?

На річці Славко зустрічає дівчинку Катю, яка ніби знає його, хоча він її бачить уперше. Після появи Каті в селі починають відбуватися незвичайні події: предмети рухаються самі по собі, куляста блискавка літає по хатах. Катя йде до школи. Дівчинка з'являється у класі, її поведінка незвична.

Дайте відповіді на питання!

Назвіть імена героїв повісті
Олеся Бердника «Хто зважиться
— вогняним наречеться».

Охарактеризуйте
Славка
Лісового.

Як Катю характеризує її
відповідь на уроці біології?

Які казкові елементи
є у творі?

Чи пов'язана горобина ніч із
появою Каті та її бабусі? Обґрунтуй
свою думку.

Чому Славко порушив заборону Каті
та вирушив до її хатинки без
запрошення?

Оціни вчинок Славка. Що змусило його підглядати
через вікно? Як змінюються його емоції під час
спостереження?

Про що повість?

**Прочитайте
уринок. Чи
вірить учитель
Каті? Чому? Що
він думає про
Катю?**

Славко дізнається правду. Катя розповідає, що вона – з іншого світу, з Планети Квітів.

Коли Славко повертається в Чортову Долину, він більше не знаходить там хатинки. Славко намагається розповісти про свою зустріч учителю, але той не вірить.

— Що завгодно: її бабуса відправила мене із Чортової Долини аж до села. За одну мить. Правду кажу...

— Галюцинації, — сказав астроном.

— Катю, ну, покажи...

— Це не допоможе, Славку, — слабо заперечила дівчинка. — Ну, що я покажу?

— Ну, хоч би те, що бабуса мені показала... Кошик зі свіжими ягодами... Адже тепер ягід у лісі немає.

— Які дрібниці, — зітхнула Катя. Вона простягла руку перед собою, провела в повітрі. — Маєте свіжі ягоди...

Перед учителем ліг на підлогу невеликий кошик, у приміщенні поплив неповторний запах суниць. Учитель схилився, недовірливо його підняв, нюхнув ягоди, глянув на Катю.

— Як це ти зробила? Де взяла ягоди?

— Просто захотіла, як у казці. Я ж із Планети Квітів. Ви можете творити металеві речі, а ми можемо створити все, що пов'язане з рослинами та квітами. Я ж вам казала вже — ви не вірите. У нас нічого не треба пояснювати. Казка діється без пояснення.

— Феноменально, — сказав приголомшений учитель. — Ти прекрасний ілюзіоніст. Це тебе бабуса навчила?

Про що повість?

Онопрій краде квітку. Він вирішує перевірити, чи дійсно вона чарівна, і вбиває її. Катя й бабуся зникають, повертаючись на свою планету. Славко залишається на Землі, але не втрачає віру.

**«Наш край народився з
людських казок і мрій.
Та наш світ згасає, і
тільки ви можете
врятувати його...»**

Не всі готові сприйняти диво. Дехто, як Онопрій, боїться та не довіряє незрозумілому. Онопрій, керований заздрістю та страхом, розтоптує її. Нанті, світла істота, яка була символом надії, помирає.

Про що повість?

Поміркуйте, які
риси характеру
треба було
мати, щоб
наважитися
на подорож до
іншої планети?

Славко й Ліна вирушають на пошуки. Вони таємно тікають у гори, шукаючи зв'язок із прибульцями. Діти потрапляють у корабель інопланетян, який переносить їх на Марс. Загроза для Ліни. Вона потрапляє у пастку марсіанських рослин, але Славко її рятує. Мандрівка на Планету Ра. Корабель переносить друзів ще далі – на незвідану планету, де все живе та розмовляє.

— Заждіть, заждіть, — зацікавився хлопець. — А хто ви такі? Чи не з іншої планети?

— Угадав, — зрадів Славко. — Ходимо, ходимо — ніхто не допоможе. Так ми сюди, думаємо: хтось зустрінеється, розкаже, що і як нам робити!..

— А звідки ви? — здивувався хлопець. — Де ваш корабель? Де старші космонавти?

— Ми із Землі.

— Як із Землі? — збентежився хлопець. — Там ще немає потужних космольотів. Як же ви...

— А ми — на вашому кораблі, — пояснив Славко. — Були в горах. Бачимо — срібний диск, такий круглий. Вийшов робот, кудись поскакав. А ми — у люк. Корабель і полетів. Побули на Марсі, а звідти — сюди. А корабель десь полетів, ми й залишилися самі по собі...

— Ой, здорово! — затанцював хлопець довкола шукачів. — Ой, які ви молодці! Оце так мужність — летіти в чужі світи на інопланетному кораблі! Як це ви додумалися, як зважилися?

Про що повість?

**Рон – новий друг. Діти зустрічають жителя
Планети Ра, який допомагає їм.**

**Яким ви
уявляєте Рона?
Усно опишіть
його.**

Головні герої

Славко — головний герой, допитливий, сміливий хлопець, який не боїться невідомого.

Онопрій (Прі) — хлопець, що вагається між раціональним та містичним.

Нанті — вогняний клубочок, загадкова істота, яка може бути носієм космічного розуму.

Ліна — подруга Славка, яка спочатку сумнівається в доцільності пошуків.

Баба-яга — загадкова жінка, яка живе в хатці в Чортовій Долині (чи дійсно вона відьма?).

Рон – герой з Юпітера.

Славко Лісовий

«Ти – син казкового народу, Славку! Наша планета шле вам свою ніжність і любов...»

**Звичайний
хлопчик із села
Вогники.**

**Навчається у 6
класі, дуже
любить казки.**

**Він цікавиться
астрономією,
спостерігає за
зорями та мріє
про далекі світи.**

**Готовність до рішучих дій допомагає йому розбудити Край
Казки та врятувати Планету Квітів.**

Сніг щез на рівнині. Ніжна зелень трав і дерев покривала всю планету. А над тими чарівними луками кружляли хмари неймовірно прегарних розмаїтих квітів.

— Ось вона! Ось! — несамовито закричав Славко.

— Хто? — не зрозумів Рон.

— Нанті! Наша подруга! — гукав хлопець радісно та схвильовано. — Нанті! Ти чуєш мене? Нанті?

Велика ніжно-блакитна квітка з трьома пелюстками сіла Славкові на плече, дзвінко засміялася. Розкрилися золотаві тичинки, глибоке мудре око зазирнуло в обличчя хлопця.

— Наша легенда правду сказала, — ніжно озвалася квітка. — Хлопець та дівчинка із Землі пробудять Край Казки. Ти — син казкового народу, Славку! Наша планета шле вам свою ніжність і любов. Славку, Ліно! Ви — теж люди-квіти! Радійте з нами! Казка повернулася!

Ю. Ясінська. Ілюстрація до повісті Олеса Бердника
«Хто зважиться — вогняним наречеться»

**Чи сподобався
вам Славко?
Які риси
характеру
Славка вам
найбільше до
вподоби?**

Ліна

**Розкажіть, що ви знаєте
про Ліну**

**Однокласниця та подруга
Славка**

**Смілива, розумна, завжди
приходить на допомогу**

Мріє про пригоди

Прочитайте уривок

**Що ви
можете
розповісти
про Онопрія?**

**Чи
сподобався
вам цей
герой?**

З ганку хатини стрибнула якась постать, злодійкувато озиралася, метнулася до воріт. У руках у неї щось мерехтіло. Славко пізнав Онопрія, кинувся за ним.

— Стій! — закричав він. — Стій, кажу тобі!

Він наздогнав Прі за тином, схопив за сорочку. Той виривався, одбрикувався, щось тримаючи в руці.

— Ти чого лазив до хати?! — закричав Славко.

— Вони ж відьми! — огризнувся Прі, ненависно дивлячись на хлопця. — Я вирішив глянути, з ким це ти там дружиш! Мене Ліна підбила. Ги! А там — нікого, лише квіточка над столом. Так я її...

— Квіточка? — схвильовано скрикнув Славко. — Дай сюди!

— А я її об пеньок! — Прі замахнувся, десь біля ганку відчайдушно закричала Нанті.

Спалахнуло примарне блакитне полум'я. Онопрій злякався, кинувся в кущі. Над розбитою квіточкою з'явилася бабуся, вона тяжко застогнала. Потім ветхе тіло її розтануло, і перед Славком виникла постать високої красуні з фіолетовим вінком на чолі. Її оточував вихор вогню, каскад ніжно-зелених кіс спадав до пояса. Вона сумовито глянула на хлопця і сказала:

— Казка закінчилася, синку! Жар-птиця покидає тебе! Прощай, прощай, прощай! Нанті, летімо!

Онопрій

Заздрісний

Онопрій краде квітку.

Стає символом руйнування казки. Він вирішує перевірити, чи дійсно квітка чарівна, і вбиває її.

Він руйнує чудо-цвіт, фактично знищуючи можливість контакту з Планетою Квітів

Прочитайте уривок

Що ви можете розповісти про Нанті-Катю? Що вразило Славка?

Довкола старої хатки, де колись жив лісник, був занедбаний сад... Славко сидів у бур'яні за похиленим тином, розгортаючи будяки, поглядав на вікна й двері — чи не вийде Катя, чи не покажеться?!

...Хлопець притулився чолом до нижньої шибки, заляк від несподіванки. Він побачив посеред хатини маленьку згорблену постать баби-яги з Чортової Долини!..

...Хлопець вже хотів постукати в шибку, коли посеред хати з'явилася Катя. Вона, склавши руки на грудях, зупинилася перед бабою, щось сказала. Баба торкнулася пальцем до її грудей. І одразу ж на тому місці зажеврила яскраво-блакитна зірка. Довкола вогняної цятки спалахнула спіраль, почала розгортатися. Ширше, сильніше! Спіраль захопила обличчя, руки, ноги. Постать дівчинки танула, щезала. Славко захолов... Катя вмирає? її не буде?..

Катя перетворилася на клубочок, а потім — на чудо-квітку.
Вони обидві чарівниці — і баба й онука!

Нанті

Дівчина з іншої цивілізації, яка разом зі своєю бабусею потрапляє на Землю.

Нанті відрізняється від людей: може спілкуватися думками, світитися в темряві, ходити по воді, рухати предмети силою думки.

Може змінювати свою форму

Нанті знаходить друзів серед землян. Вона дуже розумна, добра і чуйна.

Прочитайте уривок

Корабель повертався на Землю.

Він опускався в атмосферу Землі, подолавши знову важкий Сонячний Шлях. Тепла куля Землі насувалася, уже видно було вогні великих міст на затемненому боці, а на сонячному — блищали озера, багрянцем мерехтіли ліси та сади.

Срібний диск сів на краю лісу. Славко з Ліною вийшли на рідну землю, жадібно вдихнули повітря, напоєне запахом хвої та осінніх луків. Над лісом пливли прозорі тумани, звідкись чувся аромат диму.

— Здрастуй, Земле! — прошепотіла Ліна. Славко мовчки потиснув їй руку.

Позаду них з'явилася постать Рона. Він підняв угору дві руки, вітаючи своїх друзів. Почувся його схвильований голос:

— Не забувайте вашого друга з Ра, чуєте? Коли захочете здійснити казковий подвиг — я прийду! Ми прийдемо! Далекі світи прийдуть на допомогу безстрашним шукачам!

Він зник в отворі люка. Сріблиста чечевиця піднялася вгору, майнула над верховіттями дерев, зникла в небі.

Діти взялися за руки, пішли туди, де видно було червону покрівлю рідної школи. Славко прислухався до неспокійного стукоту серця. Воно співало, раділо, обзивалося: «Земле! Ми повернулися! Ми знову з тобою, ми знову пригортаємося до твого чарівного лона. Прекрасні гості незабаром прийдуть до тебе. Очі квіток заглянуть у душу твою. Хочеш, Земле, стати планетою збратаних людей і квітів? Хочеш?»

Карта подорожі Славка та Ліни по Землі й у космосі

Село Вогники – місце, де починається історія. Тут відбувається падіння метеоритів, і Славко вирушає на пошуки.

Чортова Долина – лісова місцевість, де Славко знаходиться хатинку баби-яги та знайомиться з Нанті.

Річка і хатина лісника – місце зустрічі з Катею, яка виявляється Нанті.

Гори Середньої Азії – діти тікають у пошуках іншопланетян, опиняються в горах і знаходять космічний корабель.

Марс – перша планета, куди пропускають друзі.

Планета Ра (Юпітер) – світ із розумними істотами, які допоможуть знайти шлях до Планети Квітів.

Меркурій – планета Вогняних вигорів, які дають інформацію про Планету Квітів.

Планета Квітів - боротьба екіпажу з чорними їжаками, надання інформації про іншу Планету Квітів.

Сонячна Брама – перехід через Сонце в інший простір.

Планета Квітів – місце, де пробуджується казка і відновлюється через життя Славкові й Ліні.

Повернення на Землю – діти повертаються додому після завершення пригоди.

Що символізує Край Казки?

Край Казки символізує світ мрій, фантазій і гармонії, де панують добро, краса та віра в диво. Це місце, де оживають казкові ідеали, а людські мрії набувають реальності. Він уособлює духовний зв'язок між світом природи, творчістю та чистотою дитячої душі. Край Казки нагадує про те, що віра у казці та любов до неймовірного можуть змінити реальність і допоможуть знайти шлях до великих звершень.

Дайте відповіді на питання!

Чи вірите ви в існування життя поза планетою Земля?

Чи сподобалося вам завершення повісті?

Що в повісті Олесь Бердника вас найбільше здивувало? Чим саме?

Чи наважилися б ви на космічну мандрівку?

Поясни, якою є відповідальність людей за збереження своєї планети Земля. А що можеш зробити для цього ти?

Паспорт твору

**Тема: пізнання
істини, пошуки
межі між
реальністю та
фантазією,
випробування
духу.**

**Ідея: людина
здатна досягти
надзвичайних
висот через віру
в добро, знання
та власну
відвагу**

**Головна думка
«Хто зважиться — вогняним
наречеться» — це не лише
назва, а й головний посил.
Вона підказує: сміливість
відкриває двері в новий світ.**

Композиція

Експозиція → знайомство зі Славком, його друзями та їхньою цікавістю до наукових явищ.

Зав'язка → падіння болідів у Чортову Долину, поява містичних знаків.

Розвиток дії → Славко вирушає в пошуки, стикається з дивними істотами.

Кульмінація → зустріч із Бабою-ягою та Нанті, вибір між страхом і пізнанням.

Розв'язка → герой повертається, але тепер він змінився: відкрив у собі нове світло.

Виконай завдання

**Склади ментальну мапу —
характеристику когось із героїв чи
героїнь твору, що найбільше
сподобалися.**

Виконай завдання

<https://wordwall.net/resource/66158876/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0>

**Віра в казку
робить людину
красивою,
благородною,
здатною до
самопожертви
в ім'я життя
інших.
Гармонійне
життя у
Всесвіті
залежить від
Людини.**

Використані джерела

<https://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/zbagnuti-sviti-olesya-berdnika/>
<https://uain.press/blogs/oles-berdnik-ne-mozhut-buti-narodi-vilnimi-dopoki-dushi-lyudski-v-poloni-1370130>
<https://mykoodb.org.ua/moya-mykolayivshhyna/literaturna-mykolayivshhyna/mykolayivski-pysmennyky-dityam/berdnyk-oles-oleksandr-pavlovych/>
<https://lektorium.in.ua/analiz-povisti-hto-zvazhitsya-vognyanim-narechetsya/>
<https://www.rbc.ua/rus/news/k-kulovi-bliskavki-narobili-liha-oselyah-1719140072.html>
<https://uahistory.co/pidruchniki/yatsenko-literature-ukraine-and-world-integrated-course-7-class-2024-part2/13.php>
<https://dovidka.biz.ua/khto-zvazhytsia-vohnianym-narechetsia-analiz/>
<https://dovidka.biz.ua/hto-zvazhytsia-vohnyanym-narechetsia-skorocheno/>
https://kievchaplib.blogspot.com/2021/04/blog-post_40.html